

'กรมสมเด็จพระเทพฯ'ทรงห่วง

ป่านานต้องเร่งฟื้นฟู/เน้นชาวบ้านสมัครใจปลูกป่าสร้างรายได้-ลดใช้สารเคมี

น่าน ● สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเปิดงานรักษ่าป่านาน ครั้งที่ 4 ย้อนรำลึกป่านาน เป็นวาระสำคัญต้องเร่งทำ ทรงบรรยายเรื่อง "สร้างป่าสร้างรายได้" เน้นชาวบ้านสมัครใจรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน ลดใช้สารเคมี วางแผนปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ สนับสนุนให้ชาวบ้านทำโรงเพาะกล้าไม้ของตนเอง เร่งส่งเสริมเลี้ยงไก่ไข่ในค่ายทหาร

เมื่อเวลา 08.20 น. วันที่ 13 พฤษภาคม 2562 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ในการสัมมนาวิชาการรักษ่าป่านาน ครั้งที่ 4 ที่ ศูนย์การเรียนรู้และบริหารวิชาการเครือข่ายแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน การนี้ทอดพระเนตรนิทรรศการโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยมีนายบัณฑิต ล่ำซำ ประธานกรรมการและประธานเจ้าหน้าที่บริหารธนาคารกสิกรไทยจำกัด (มหาชน) ดร.วิจารณ์ ลิมาฉาย ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมด้วยข้าราชการประชาชนเฝ้าฯ รับเสด็จ และผู้สนใจเข้าร่วมสัมมนากว่า 400 คน

โอกาสนี้ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำรัสทรงเปิดการประชุมสัมมนา "รักษ่าป่านาน" ครั้งที่ 4 ความว่า ข้าพเจ้ายินดีที่การสัมมนารักษ่าป่านานมีขึ้นเป็นครั้งที่ 4 ท่านทั้งหลายมีส่วนช่วยงานอนุรักษ์และฟื้นฟูป่านาน จะได้มาช่วยกันดูว่าการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้นจนขณะนี้ปรากฏเป็นอย่างไร ทราบกันดีว่าการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าที่ถูกทำลายไปมากแล้วเป็นงานยาก และมีรายละเอียดมากมาย กว่าที่จะเห็นผลต้องใช้เวลานาน ระหว่างทำงานก็ต้องพบกับอุปสรรคใหญ่ๆน้อยๆ ที่ทำให้งานขาดความราบรื่น

แต่ถ้าเราไม่ลงมือทำตั้งแต่บัดนี้ ในวันข้างหน้าความยากลำบากต้องเกิดแก่อนุชนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นเชื้อสายของลูกเรา การอนุรักษ์ป่านานจึงเป็นวาระสำคัญที่ต้องเร่งลงมือทำ ทั้งต้องพยายามสร้างจิตสำนึกผู้ดูแลของทรัพยากรให้เกิดขึ้น และเผยแพร่ออกไปให้ทั่วถึงชุมชน การสัมมนารักษ่าป่านาน

เป็นการระดมกำลัง ระดมสมอง ระดมความคิดของหลาย ๆ ฝ่าย ผู้ทำงานจะได้หารือกันว่าควรทำสิ่งใดเพิ่มอีกบ้าง การบริหารจัดการที่ผ่านมาควรปรับปรุงอย่างไรหรือไม่ ตลอดจนการโน้มน้าวให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ควรมาพิจารณาร่วมกันว่าจะหาทางแก้ไขช่วยอย่างไร เช่น จะช่วยสร้างอาชีพหรือส่งเสริมอาชีพอย่างไรได้บ้าง เป็นต้น

และทรงบรรยายเรื่อง "สร้างป่าสร้างรายได้" ใจความตอนหนึ่งว่า "พูดเรื่องสร้างป่าสร้างรายได้มาหลายครั้งแล้ว งานทำต่อเนื่อง เพราะมีรายละเอียดเพิ่มเติม สมัยก่อนไม่เฉพาะพื้นที่นานเคยตามเสด็จฯ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ไปยังตามท้องที่ต่างๆ จะเห็นว่าป่าสมบูรณ์กว่าเวลานี้ที่เป็นภูเขาหัวโล้น เพราะสมัยก่อนประชากรยังไม่มาก การตัดต้นไม้ยากลำบาก ต้องใช้มือตัด สมัยนี้มีเครื่องมือหรือเผาป่าให้รู้แล้วรู้รอด แถบภูเขามีการเพาะปลูก ที่เรียกว่า ทำไร่เลื่อนลอย เพาะปลูกได้ตามกำลังแรง เคลื่อนไปตามพื้นที่แล้วจะหมุนเวียนกลับมาที่เดิม ดินก็ค่อยๆฟื้นตัวกลับมาอุดมสมบูรณ์ได้ แต่สมัยนี้วงรอบไม่ทันแล้วเผาทั้งหมด

พูดถึงการปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีหลายสำนักสอนว่าให้ปลูกอย่างเดียวกันมากๆ จะได้เป็นกอบเป็นกำที่เออร์มันพาไปดูการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เขาแนะนำว่าเป็นตัวอย่างที่ทำแล้วไม่ควรทำ เป็นบทเรียน หาก

ปลูกพืชชนิดเดียว ถ้ามีศัตรูพืชลงจะกินหมดไร่เลย ปลูกที่ใช้พืชจะเลือกกินเช่นกัน ทำให้ดินจืด ทั้งยังไม่มี ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ราคาขึ้นลง ถ้าปลูกอย่างเดียวปีนั้นแยก็ไม่มื่อะไรมาประกันความเสี่ยง

อีกประเด็นหนึ่งเป็นเรื่องการดูแลทรัพยากรทุกคนคงเคยได้ยินว่า "สุขภาพหนึ่งเดียว" แต่คำว่าหนึ่งเดียวไม่ใช่เฉพาะสุขภาพของคน แต่เป็นสุขภาพของสัตว์ พืช และสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่คนไทยสุขภาพดี คนมาสุขภาพไม่ดีก็ได้ เพราะไม่เกี่ยวกับเรา ต้องทำงานไปด้วยกัน

"แม่แต่เรื่องตัดป่า เคยเดินทางไปพื้นที่หนึ่งเห็นไม้ซุงกองข้างทางเป็นภูเขาเลากา ไปสืบดูถามเขาว่าให้ตัดไม้ขนาดนี้เลยหรือ เขาบอกไม่เป็นไร เพราะไม้เหล่านี้ไม่ได้ตัดที่ประเทศไทย เข้าไปตัดที่พม่า บางคนบอกว่าเข้าไปตัดที่ลาว ชัดกับหลักการสุขภาพหนึ่งเดียว ไม่ใช่ทำลายประเทศไทยไม่ได้ แต่ต้องทำลายไม่ได้ทั้งโลก ไม่ใช่ทำลายที่นานไม่ได้ แต่ไปทำลายที่อื่นได้"

ในส่วนจังหวัดน่าน การสร้างป่าใช้ทฤษฎีของในหลวงรัชกาลที่ 9 ปลูกป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง ให้มีป่าไม้ใช้สอย ป่าเศรษฐกิจ ป่ากินได้ ป่ายืนต้น ป่าไม้จะช่วยรักษาพืชพรรณธัญญาหารรักษาธรรมชาติ ป่าเป็นตัวนำ แต่จริงๆ แล้วรวมทั้งดินน้ำป่า ให้เหมือนโครงการปาร์กน้ำของสมเด็จพระ

พระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เราสอนเด็กชั้นประถมและมัธยมให้ทำกิจกรรมหลายอย่าง เยาวชนเหล่านี้จะมีจิตสำนึกมากกว่าคนรุ่นเรา จะมาดูแลป่าของเขาได้ ข้าพเจ้าจึงแนะนำสำนักงานเขตการศึกษาพื้นที่ให้ทำกิจกรรมกับเด็กอนุบาลด้วย ปัจจุบันมีโครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยใช้ชบวนการทางวิทยาศาสตร์ ข้อมูลและต้นทุนในท้องถิ่นมาสอนแก่เด็กเล็ก เพื่อให้เห็นว่าป่าและธรรมชาติเป็นเรื่องมีประโยชน์ หล่อเลี้ยงชีวิต ให้เห็นด้านความสวยงามดีกว่า ไม่ใช่เห็นภาพป่าเขาหัวโล้น กวางถูกยิงตาย สร้างความช็อกและเศร้า การสร้างป่าสร้างรายได้ เราปลูกให้โครงสร้างใกล้เคียงกับธรรมชาติมากที่สุด ประกอบด้วยชั้นเรือนยอดต่างๆ ได้แก่ เรือนยอดชั้นบน เรือนยอดชั้นรอง เรือนยอดชั้นไม้พุ่ม และเรือนยอดชั้นผิวดิน มีความหลากหลายและความสมบูรณ์ของพันธุ์ไม้

พื้นที่ดำเนินการสร้างป่าสร้างรายได้เริ่มที่ อ.บ่อเกลือ จ.น่าน และ อ.นาแห้ว จ.เลย จากนั้นมีการขยายไปยังอำเภอต่างๆ ใน จ.แม่ฮ่องสอน, ตาก และเชียงใหม่ จากสถิติเบื้องต้นปี 2561 มีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 19,890 ครัวเรือน มีพื้นที่ 71,786 ไร่ เป็นพื้นที่ที่กำลังฟื้นฟูและอนุรักษ์ ฟื้นฟูเหมือนน้อย แต่ไม่ชอบทำอะไรเยอะ ทำทีละน้อย ในการทำงานร่วมกับกรมป่าไม้และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เป็นแกนหลักต้นโครงการ รวมถึงกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มาช่วยอย่างเต็มตัว

ขั้นตอนการดำเนินงานมีการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ประชุมร่วมกับชุมชน ครู กศน. เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ และชาวบ้าน คุยว่าชาวบ้านในพื้นที่จะได้รับประโยชน์อะไรจากโครงการ เพราะชาวบ้านกลัวว่าทำแล้วที่ทำกินจะโดนยึดไป ทำอย่างไรถึงจะทำมาหากินได้โดยไม่ถูกจับ และทำให้มีรายได้รองรับ ต้องทำให้ชาวบ้านมั่นใจ

และที่ต้องขีดเส้นใต้คือ รับผิดชอบชาวบ้านที่สมัครใจที่จะนำพื้นที่ของตนมาร่วม ไม่มีการบังคับและจำกัดขนาดพื้นที่ รวมถึงจดทะเบียนกลุ่มสร้างป่าสร้างรายได้เป็นวิสาหกิจชุมชน หากมีปัญหาให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกัน เพราะกลุ่มมีไว้ช่วยกัน

นอกจากนั้นพยายามลด ละ เลิกการใช้สร้างเคมี และยังมีมีการสำรวจพื้นที่ว่างเปล่าโดยกรมป่าไม้ร่วมสำรวจ ตั้งแต่ลักษณะดิน ความสูงเหนือระดับทะเล ความลาดชันของพื้นที่ เพื่อนำมาวางแผน

ปลูกพืชพรรณที่เหมาะสม โดยจะให้เลียนแบบป่าโครงสร้างให้มากที่สุด มีหน่วยราชการสนับสนุนกล้าไม้ให้ชาวบ้านได้ปลูก ที่น่านพบปัญหาพันธุ์ไม้เสียหายจากการขนส่ง จึงสนับสนุนให้ชาวบ้านทำโรงเพาะกล้าไม้ของตนเอง รวมถึงแนะนำให้กรมป่าไม้ทำความเข้าใจร่วมมือกับต่างประเทศที่มีพันธุ์กล้าไม้

สำหรับการปลูกดูแลรักษาปีที่ 1 ไม้เบิกนำคือ กล้วยถั่วมะแะ แะ เรือนยอดชั้นบนมีก่อและยาง เรือนยอดชั้นผิวดิน ชมันชั้น ไพล ชิง มัน ผลผลิตมีถั่วมะแะและพืชผักสวนครัวสร้างรายได้ การปลูกและดูแลรักษาปีที่ 2, 3 และ 4 เรือนยอดชั้นรองมีมะขามป้อม ตาว มะแขว่น ฝั่ เรือนยอดชั้นพุ่ม มีกาแฟ เมียง หวาย ปี 3 และปี 4 เป็นการปลูกเสริมมีผลผลิตสร้างรายได้ เช่น ถั่วมะแะ กล้วย ช่า ชมันชั้น ไพล มัน

การปลูกดูแลรักษาปีที่ 5-9 เป็นการบำรุงรักษาและปลูกเสริม ผลผลิตที่ได้มีกาแฟ เมียง หวาย ตาว ป่าต้องบำรุงดูแลรักษา ไม่ใช่ปล่อยให้พระเจ้าเลี้ยงอย่างเดียว เราต้องช่วยพระเจ้าด้วย ซึ่งการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกษตรกรเก็บหาผลผลิตในป่าได้ โดยกรมป่าไม้ขึ้นทะเบียนกลุ่มทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อรองรับตามกฎหมาย ผลผลิตนำมาจำหน่ายได้

ความก้าวหน้าของการดำเนินงานที่อำเภอ บ่อเกลือมีเพิ่มมากขึ้น จากปีแรกมีสมาชิก 30 คน ปัจจุบันเพิ่มเป็น 4,112 คน พื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นรวมตั้งแต่เริ่มต้นถึงปี 2561 มีพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม จากข้อมูลสำรวจชาวบ้านมีรายได้มาจากการเพาะชำกล้าไม้ร้อยละ 71.04 ทำให้คนมีกำลังใจในการพัฒนาพื้นที่ ปัจจุบันมีแปลงเกษตรกรตัวอย่างจากบ่อเกลือชาวบ้านแล้วว่าไม่ต้องไปทำไร่เลื่อนลอย บางครอบครัวชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ได้ประโยชน์ ได้อยู่ร่วมกับครอบครัวพร้อมหน้าพร้อมตา มีรายได้จากการทำเกษตรแบบผสมผสาน

ปีนี้จะเร่งเรื่องส่งเสริมการเลี้ยงไข่ไก่ในค่ายทหารต่างๆ ที่ จ.น่าน ประกอบด้วย มณฑลทหารบกที่ 38, ทหารพราน, ค่ายสุริยพงษ์ และโรงพยาบาลค่ายสุริยพงษ์ เนื่องจากจังหวัดน่านมีการนำไข่ไก่เป็นล้านๆ ฟอง โดยที่เราผลิตไม่พอ จะร่วมส่งเสริมการผลิตพืชสัตว์ โดยเฉพาะไก่ไข่ เพื่อทดแทนการนำเข้า รวมถึงเพื่อการบริโภค เพราะมีคุณค่าทางโภชนาการ แต่เราทำในระดับเกษตรกร ไม่ใช่อุตสาหกรรม เหตุที่เลือกค่ายทหารเพราะมีพื้นที่กว้างขวาง มีทหารทำหน้าที่เรียนรู้ก่อนจะนำองค์ความรู้ต่างๆ ไปแนะนำแก่ประชาชนเมื่อ

เวลาออกพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีทหารที่มาฝึกฝนมีความรู้และได้ปฏิบัติงานเรื่องการผลิตไข่ไก่ เมื่อพื้นที่กลับกลับบ้านก็เป็นปราชญ์ชาวบ้านทำในครัวเรือนตัวเอง และแนะนำเพื่อนบ้านได้อีกด้วยก็คิดว่าโครงการจะไปได้

สำหรับโครงการ "รักษาน่าน" มีสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นผู้อำนวยการโครงการร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทัพบก มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และจังหวัดน่าน โดยมีธนาคารกสิกรไทยเป็นผู้สนับสนุนและประสานงานโครงการ มีวัตถุประสงค์ในอันที่จะแสวงหาความร่วมมือในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำน่าน.